

Könnyű és nehéz

Compagnie Maguy Marin: *May B*.
Trafó Kortárs Művészetek Háza, 2013

Jesus' Blood never failed me yet, never failed me yet – énekelte egy öreg clochard Angliában, valamikor a 70-es években.

A hajléktalanság nehéz szabadsága, vagy a halál fokozott, talán már nem is annyira ijesztő közelsége minden hamisat, minden feleslegeset lefeszített erről a rekedtes férfihangról, erről a szomorú, boldog énekről. Egy arra járó zenész meghallotta, és hangszalagra rögzítette, mert arra gondolt, hogy esetleg felhasználhatja később egy szerzeményéhez. Végül nem változtatott rajta semmit, úgy hagyta, ahogy találta, mindössze egy lassan, fokozatosan, alig észrevehetően felépülő zenei kíséretet írt hozzá. – Egyszerre könnyű és nehéz ez az ének, egyszerre fájdalmas és felszabadító, mint a nagy felismerések. Aki meghallja, egy perc alatt megérti, mire gondolt az, aki az élet mulandósága felett érzett boldog szomorúságról beszélt.

Hollán Sándor fái, Min Tanaka tánca vagy Beckett öregkori szövegei ugyanerről szólnak – és ez a fájdalom járja át a Maguy Marin Társulat előadását is, ez izzik a mélyben, mint a nagy tüzek után visszamaradó parázs.

A *May B* koreográfiája bravúros, a táncosok minden mozdulata a helyén van. A zene és a mozgás, a díszlet és a megvilágítás összhangja nehezen lehetne tökéletesebb. Az előadás minden tekintetben pontos, kidolgozott és átgondolt. – Mégis, egyre inkább úgy tűnik, hogy ez a pontosság, ez a kidolgozottság, ez a tökéletesség mintha nem is lenne annyira fontos. Mintha azon a ponton, ahova Tanaka, Beckett és az öreg clochard eljutott, már nem a stílus, nem a bravúr, nem a tökéletesség számítana. És már nem is az erkölcs. – Miközben a *May B* az egyik legmélyebben erkölcsös előadás, amit valaha láttunk, láthattunk az öregségről, az esendőségről, az egymás és önmagunk testének való kiszolgáltatottságról és a haláltáborról, mint az életünk végső allegóriájáról.

100 Maguy Marin feltehetően mindent tud a mozdulatról, a tánchról, a zenéről, a szóról, a megszólalásról, de valami másra van szüksége, valami-

re, ami nem kiszámítható, ami nem ragyog, ami nem elbűvölő, ami nem „művészet”. Magukat a dolgokat akarja, úgy, ahogy vannak, közvetlenül, csupaszon, a nyers valóságukban. Előfordulhat, hogy a néző ezt a közvetlenséget botránynak, megszegyenítésnek, obszcenitásnak tartja, esetleg erőszaknak vagy káromlásnak. Ilyesmiről szó nincs. „Az éjszakában alig látható néma testhalom” – ez az, amiről szó van ebben a beckett-i világban. Kevesen tudják az emberi jelenséget a maga kopott, nyers valóságában is ilyen hitelesen megmutatni. Ezeknek a keveseknek a műve viszont olyan erővel sugároz, hogy az ember beleborzong.

A *May B* minden bizonnyal egy történeten (és *történelmen*) túli darab, amelyben narratívát, lineáris elbeszélést keresni lehet ugyan, de nem érdemes. Beckett kései szövegeiben sem a történet ragad el, hanem a tragikomikus figurák, a kibillent sorsok, az érzelmi impulzusok, a félelem, a harag, a vágy, a gyengédség, vagy mindezek sorozatos kudarca. Legfőképpen pedig a reménytelenségen és a hiábavalóságon túli, különös optimizmus, vagyis a már említett boldog szomorúság.

Alapvető emberi helyzeteket ugyan fel lehet ismerni az előadásban: az egymásra találás rövid örömét, az erotika tragikomédiáját, az ünnepek erőszakosságát, az útra készülődést, a befejezhetetlen búcsúzkodást, de úgy tűnik, hogy ezek a helyzetek is inkább csak a formához tartoznak. Ugyanakkor viszont nem könnyű különválasztani az előadás különböző *rétegeit*, hiszen a színpadi mozgás, a díszlet, a zene, a világítás, a hangok, a szavak, a szótöredékek, a megszólalások, a gesztusok, a jelmezek szorosan összetartoznak, át- meg átjárják egymást, így soha nem maga a történet hat ránk, hanem együtt az *egész*: ez a teljes színházi élmény alakítja renddét – és nem csak „jelentéssé” – mindazt, ami gomolyog bennünk. Ez a rend pedig már a szavakon túl van, legfeljebb dadogni lehet róla. Ez a dadogás a színpadon is megjelenik, amikor a tíz színész ritmikusan ismételi néhány szót, vagy inkább szóra emlékeztető hangot, szótöredéket.

Nem véletlen, hogy az 1981 óta műsoron lévő darab máig megőrizte erejét, energiáját, hiszen a felfokozott létezés heve izzik benne, radikálisan, szelíden és megrázón. – Akár egy viharvert, öreg fában, amely magányosan áll egy lecupaszított táj szélén. A törzse vastag, kerges, az ágai görbék, göbösek, sok le is tört már, de a többi újra kizöldül minden májusban; persze ez a zöld már egyszerűbb, tömörebb, simább. A viharokat kiállta, és már nem akar semmit, nem fél semmitől. Bármi jöhet, mert megérett rá. – Ilyen előadás a *May B*. A táncosok arcára száradt krétapor fokozatosan megrepedezik, megtöredezik, mint az öreg fa kérge.

Az előadás végén a hajléktalan öreg énekét halljuk, újra és újra, hosszsan, sokáig, feledhetetlenül. Egyszerre könnyű és nehéz, mint a szívünk.